

Zpráva Akreditační komise o hodnocení doktorských studijních programů Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity

duben 2011

1) Úvod

Akreditační komise (dále jen AK) rozhodla na svém zasedání ve dnech 13. – 15. září 2010, že bude v souladu s § 84 odst. 1 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), provedeno hodnocení doktorských studijních programů.

Pro hodnocení doktorských studijních programů Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (dále jen PedF MU) jmenovala AK účelovou pracovní skupinu ve složení:

prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc. – předsedkyně
prof. PhDr. PaedDr. Miloň Potměšil, Ph.D.
prof. PhDr. Milada Rabušicová, Dr.
prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.
prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.
prof. PhDr. Lubomír Slavíček, CSc.
prof. RNDr. Pavel Höschl, DrSc.

Pracovní skupina vycházela ze sebehodnotící zprávy a dalších materiálů zpracovaných a předložených fakultou, z veřejně dostupných informací a z poznatků získaných při hodnotící návštěvě, která se uskutečnila 23. března 2011. Za účelovou pracovní skupinu za návštěvy zúčastnili: Iva Stuchlíková, Pavel Höschl, Lubomír Slavíček, Miloň Potměšil, Milada Rabušicová, Zdeněk Beneš. Účelová pracovní skupina pracovala v součinnosti s účelovou pracovní skupinou pro institucionální hodnocení PedF MU.

2) Charakteristika doktorského studia na PedF MU

PedF MU má akreditováno 5 oborů (nedávno akreditovaný obor Didaktika cizího jazyka nebyl hodnocen) ve 3 programech doktorského studia. Studium je organizováno v souladu s kreditním systémem univerzity, což umožňuje průběžnou kontrolu postupu studia. Požadavky na studenta jsou na fakultě stanoveny jednotně ve smyslu proporcí studijní zátěže jednotlivých součástí studia (např. metodologie, pokroku práce na disertační práci- předměty Příprava disertační práce, Odborná orientace v oboru apod.) Administrativní zajištění studia, včetně státní zkoušky a obhajoby disertační práce, je velmi kvalitní.

DSP	Obor	Standardní doba studia	Aktuální počet studentů (P/K)	Platnost akreditace
Pedagogika	Pedagogika	3	57/58	31. 7. 2018
		4		31. 10. 2014
Pedagogika	Speciální pedagogika	3	12/9	1. 3. 2014

Specializace v pedagogice	Hudební teorie a pedagogika	3	9/4	1. 3. 2013
Specializace v pedagogice	Výtvarná výchova	3	12/17	31. 7. 2014
Specializace v pedagogice	Didaktika cizího jazyka	4	-/-	31. 7. 2014

Studium zaměřené na témata oborových didaktik bylo uskutečňováno v oboru Pedagogika. V r. 2010 se osamostatnil obor Didaktika cizího jazyka. Podkladová zpráva fakulty uvádí garanty doktorských studijních programů, neuvádí ale víceúvazky svých učitelů. Spolupráce s externími spolupracovníky je důsledně ošetřena pracovně právním vztahem, u externistů obvykle dohodou.

3) Výzkumná, vývojová (umělecká) a další tvůrčí činnost

Tvůrčí činnost na fakultě je poměrně bohatá. Studenti se mohou podílet i na řešení dílčích projektů na jiných katedrách, nejen na školících pracovištích (zejména v případě oborových didaktik).

V současnosti na PedF MU funguje centrum základního výzkumu, řeší se 2 výzkumné záměry, 5 projektů OPVK, 15 projektů GAČR, jeden projekt 7.RP a další projekty z vnějších zdrojů (CEEPUS, Leonardo, FRVŠ, AKTION, INFOZ, KONTAKT) i projekty v rámci interní grantové agentury MU.

Fakulta aktivně spolupracuje s řadou zahraničních i domácích vědeckovýzkumných institucí a zároveň se snaží o popularizaci svých výsledků. Zapojení studentů do výzkumné činnosti je na PedF MU dobře organizováno. Dříve formou interních projektů ze specifického výzkumu, nyní formou soutěže vypisované MU.

Nejvýznamnější projekty či výstupy

Obor Pedagogika

V současnosti výzkumný záměr Škola a zdraví pro 21. Století a Centrum základního výzkumu školního vzdělávání (dále projekt GAČR Autonomie v procesu učení a vyučování cizího jazyka).

Obor Speciální pedagogika

Výzkumný záměr Speciální potřeby žáků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Obor Hudební teorie a pedagogika

Umělecké úspěchy pěveckého sboru, spolupráce s dalšími vokálními i instrumentálními soubory a významnými dirigenty. Pravidelné mezinárodní hudebně pedagogické konference MUSICA VIVA IN SCHOLA pořádané ve spolupráci s Českou hudební společností.

Obor Výtvarná výchova

Je řešitelem grantu GAČR Umění jako spolupráce. Kolaborativní projekty v českém výtvarném umění 1998-2008.

4) Akademičtí pracovníci

Obor Pedagogika

Oborová rada má obvyklé složení, pracoviště v současnosti zapojuje do doktorského programu 49 školitelů (interní i externí, pokrývající pedagogická, sociálně pedagogická, pedagogicko psychologická a didaktická témata). 9 stávajících školitelů je bez habilitace,

vesměs však s velmi kvalitní publikační činností a reálným horizontem habilitace do 4 let. Školitelé vedou 1 až 10 prací (v průměru 3). Publikační činnost školitelů odpovídá požadovaným standardům i původnímu širokému zaměření oboru.

Obor Speciální pedagogika

Obvykle koncipované je složení oborové rady, vyrovnaný tým 14 školitelů (3 bez habilitace). Obor je akreditovaný i v německém a anglickém jazyce. Školitelé vedou 1 až 6 prací (v průměru 3), jejich publikační aktivita je odpovídající.

Obor Hudební teorie a pedagogika

Složení oborové rady je reprezentativní, pracoviště v současnosti zapojuje do doktorského programu 15 školitelů, kteří vedou 1 až 3 práce (v průměru 2), z větší části se jedná o výkonné umělce. Školitelé vedou od 1 do 3 prací.

Obor Výtvarná výchova

Oborová rada je společná pro daný obor na všech Pedagogických fakultách. V blízké době se mohou objevit problémy dané věkovou strukturou přednášejících a školitelů, současný stav nicméně odpovídá požadovaným standardům, publikační činnost je v souladu s nároky i zaměřením doktorského studia. Školitelé vedou 1 až 11 prací (v průměru 4 práce).

5) Disertační práce

Obor Pedagogika

Kvalita disertačních prací je poměrně dobrá, problémy s vymezením vědeckého problému jsou ojedinělé, metodologická vybavenost prací a práce s proměnou literaturou je na dobré úrovni. Fakulta se snaží studium v rámci oboru tematizovat k pedagogice, sociální pedagogice a oborovým didaktikám. Kvalita odlišných tematických směrů je zajišťována modelem studia, v němž s doktorandem pracuje vedle školitele ještě konzultant, pedagog a metodolog. Tento model se zdá být velmi dobře funkční.

Obor Speciální pedagogika

Disertační práce jsou poměrně kvalitní, studenti se podílejí na řešení výzkumného záměru. Témata jsou široce tematicky rozložena, akcentován je inkluzivní přístup. Dosud absolvoval i jeden student v anglické a jeden v německé jazykové mutaci.

Obor Hudební teorie a pedagogika

Kvalita obhájených disertačních prací je převážně na dobré úrovni. Témata prací (posuzovaných ukončených, i těch, které jsou v přípravě) ne vždy odpovídají hlavnímu zaměření doktorského oboru, převažuje v nich spíše muzikologické hledisko, nebo jsou psány z pohledu výkonného umělce a pedagogické aspekty jsou na hlavní text uměle naroubovány. Oponenti jsou vybíráni vcelku uvážlivě; některé posudky oponentů i školitele jsou koncipovány poněkud formálním způsobem. Na druhé straně není vždy respektován kritický názor oponenta (viz případ, kdy jeden z oponentů jednoznačně klasifikoval práci stupněm F, mj. proto, že autorka často a doslovně převzala obsáhlé textové pasáže z jiných prací a internetu, aniž však uvedla příslušné zdroje. Nicméně komise poměrem 6:1 práci uznala za způsobilou a navíc ji ohodnotila klasifikačním stupněm B).

Obor Výtvarná výchova

Kvalita obhájených disertačních prací je převážně na dobré úrovni. Uvážená je volba oponentů, jejichž posudky jsou poměrně obsáhlé a kriticky hodnotící, obsahují rovněž podněty pro diskusi při obhajobě, která podle zápisu skutečně probíhá. Témata disertačních prací (ukončených, i těch, které jsou v přípravě) odpovídá zaměření studijního programu a oboru a navíc i speciálnímu zaměření brněnské katedry na muzejní a galerijní pedagogiku.

6) Studenti a absolventi

Obecně platí zájem na publikování kvalitních výsledků disertačních projektů, oborové rady sledují uplatnění svých absolventů. Společně jsou důsledné požadavky na publikační činnost studentů před připuštěním k obhajobě. Poměrně přísný výběr uchazečů se opírá i o prokázané předpoklady pro vědeckou práci (studenti dokládají své předchozí publikační či jiné tvůrčí aktivity při přijímacím řízení), případně přípravnou práci s potenciálními uchazeči již před zahájením studia.

7) Závěry

AK konstatuje, že doktorské studijní programy jsou na PedF MU uskutečňovány bez závažnějších kvalitativních pochybení. V souvislosti s uskutečňováním doktorských programů se však vyskytuje řada problémů týkající se jednotlivých oborů nebo problémů obecnější povahy, jejichž eliminace vyžaduje systémová řešení. AK oceňuje průběžnou snahu o to, aby kvalitní výsledky práce doktorandů byly publikovány a aby disertační projekty přispívaly řešení výzkumných projektů. Stejně tak oceňuje kvalitu administrativní agendy a průběžnou kontrolu postupu studia. Dalším pozitivním rysem doktorského studia na PedF MU je hledání takových modelů studia, které zajistí kvalitní práci se studentem i v případě tematické různorodosti. Důležité jsou i střídme počty přijímaných studentů a vázanost vypisovaných studijních míst na aktuální kapacity školitelů. Kvalitě studia přispívá uvážlivá volba náročných specializovaných oponentů. Cíle fakulty v oblasti doktorského studia formulované v Dlouhodobém záměru PedF MU jsou dobře zvolené (zvýšení prestiže oborově didaktického výzkumu, zvyšování kvality tvůrčí činnosti studentů – mezinárodní ohlas, větší zapojení studentů do fakultního výzkumu, optimalizovat podmínky budováním Centra výzkumných institutů a doktorských studií, snaha o akreditaci dalších oborů při zachování náročnosti studia) a dávají dobrou perspektivu pro kvalitní realizaci a rozvoj doktorského studia.

Doporučení pro vedení vysoké školy a fakulty

1) V rovině organizace studia:

- Deklarovat akceptovatelnou míru zatížení školitelů tak, aby počet vedených prací celkově nepřesahoval pět a umožňoval kvalitní individuální práci se studentem. Vysoký počet zároveň vedených disertačních prací oslabuje kvalitní individuální péči ze strany školitelů.

2) V rovině kvality disertačních prací

- Témata prací by měla být důsledně formulována tak, aby odpovídala odbornému zaměření doktorských studijních oborů (zjevné tendence k odklonu jsou zřetelné u prací v umělecko výchovných doktorských oborech).
- Důležité je vést studenty k zapojování do širšího národního a mezinárodního rámce výzkumu. Fakulta de facto nabízí možnost vést studenta od bakalářského studia po doktorát, včetně konferencí či publikace výsledků na domácí půdě – studentům pak schází širší perspektiva oboru (studují stále u stejných osobností). Řešením je důsledné využívání mobilit (včetně národních).

3) V rovině personálního zabezpečení

- Problémem mohou být nadúvazky školitelů a nepříznivá věková struktura přednášejících a školitelů. Nedostatek času školitelů věnovat se studentům způsobuje, že doktorandi nejsou odpovídajícím způsobem zapojováni do vědecké práce, motivováni k zájmu o obor a systematicky vedeni ke kvalitním výstupům.

Závěry k akreditaci studijních programů

AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorských studijních programů *Pedagogika* (se studijním oborem *Pedagogika*), *Speciální pedagogika* (se studijním oborem *Speciální pedagogika*), *Specializace v pedagogice* (se studijními obory *Hudební teorie a pedagogika*; *Výtvarná výchova*) včetně příslušných studijních programů akreditovaných pro výuku v cizím jazyce na 8 let.

Kontrola plnění závěrů a doporučení

AK žádá předložit zprávu o naplňování uvedených doporučení a o personálním zabezpečení a vedených pracích u školitelů oboru *Výtvarná výchova* k 31. 12. 2013.